

ZMYSŁOWA
PIĘKNOŚĆ
SŁOWA

MOJE
PIOSENKI

JACEK
CYGAN

MARGINESY

COPYRIGHT © BY Jacek Cygan

COPYRIGHT © BY Wydawnictwo Marginesy, Warszawa 2026

*Ewie, która moje piosenki czytała jako pierwsza,
czasem wyrwana ze snu o trzeciej w nocy...*

Pierwsza zwrotka: W czym tkwi tajemnica piosenki?

W tekście, w muzyce, w głosie śpiewającej artystki czy artysty? A może w czymś jeszcze innym, czymś nieuchwytnym? Tytuł książki pożyczyłem od francuskiego pisarza i filozofa Jean-Paula Sartre’a, który kiedyś powiedział, że są na świecie ludzie pióra, którzy stawiają na papierze matowe czarne znaczki, nie wiedząc, że istnieje zmysłowa piękność słowa! Powiedział tak dlatego, że napisał kilka piosenek dla genialnej Juliette Gréco. I tę zmysłową piękność słowa odczuł niejako na własnej skórze. Ja też odczułem ją i ciągle odczuwam, bo moje „matowe czarne znaczki” ożyły w interpretacji najwybitniejszych polskich wokalistek i wokalistów. W tym miejscu pragnę ich wszystkich przytulić do serca i powiedzieć: dziękuję.

Druga zwrotka: Jaki jest świat piosenek?

W tej książce są moje teksty i podteksty. Moje wielkie przeboje, tłumaczenia muzyczne – ale także moje utwory nieznane. Bo świat piosenek to nie tylko świat przebojów. Świat piosenek to świat, w którym ważna jest każda piosenka, nawet ta, która wzruszyła tylko jednego człowieka, dzięki której tylko jedna osoba poczuła, że jest jej lżej na świecie.

Gdyby świat moich piosenek był tylko światem przebojów, byłby nudny, bo przeboje wszyscy lub prawie wszyscy znają. A świat piosenek mniej znanych lub całkiem nieznanych jest pasjonujący, tajemniczy, odkrywający swoje ukryte strony w chwilach, które cię zaskakują, w których nie jesteś na to przygotowany. I myślisz sobie: O, kurczę, ale niespodzianka!

Trzecia zwrotka: Co jest ważniejsze: tekst czy muzyka?

Johann Wolfgang Goethe, z którym spędziłem ostatnich kilka lat, pisząc książkę *Ciao, Goethe! Śladami Goethego w Italii*, jest bohaterem sceny, o której opowiedział jego sekretarz J.P. Eckermann w książce *Rozmowy z Goethem*. Otóż pewnego razu, późnym wieczorem, poetę odwiedzili młodzi ludzie, przyjaciele jego synowej Ottilie. Wcześniej obejrzeli operę *Mojżesz w Egipcie* Rossiniego i w dyskusji dawali wyraz temu, że owszem, muzyka była wspaniała, ale libretto im się nie podobało. Goethe powiedział: „Kochane dzieci, nie rozumiem, jak możecie rozdzielać tekst i muzykę i odczuwać każde z osobna”.

Ta bardzo mądra myśl dotyka istoty piosenki. W piosence tekst i muzyka tworzą jedność. Dlatego w tym miejscu chciałbym podziękować wszystkim moim kompozytorom. Tym, którzy są w tej książce, i tym, których w niej nie ma. Każdy Wasz pomysł muzyczny, każda Wasza nuta wniosły do moich tekstów to, co dla naszych słuchaczy jest najważniejsze, radość i smutek, światło dźwięków i miłość. Bo muzyka to jest miłość. Bo czasami, kiedy chcemy naprawdę coś powiedzieć, robimy to przy pomocy piosenki.

Czwarta zwrotka: Teksty i podteksty

Któregoś razu młoda dziennikarka zapytała Gustawa Holoubka: „Mistrzu, co dla pana jest ważniejsze: tekst czy kontekst?”. Na co ten odpowiedział: „Droga pani, dla mnie najważniejszy jest podtekst, a tekst to pretekst!”. I tak jak Sartre ofiarował mi tytuł, tak Gustaw Holoubek – motto.

Piąta zwrotka: Co to będzie za książka?

W grudniu 2025 roku miałem wieczór autorski wokół książki *Ciao, Goethe!* w Siedlcach. Sala w bibliotece miejskiej była za mała, spotkanie odbyło się w sali teatru miejskiego, przyszło prawie czterysta osób, atmosfera była wspaniała. Po spotkaniu podpisuję książki i nagle jedna z pań w kolejce pyta: „Nad czym pan teraz pracuje?”. Odpowiadam: „Przygotowuję książkę z moimi piosenkami. Wie pani, po lewej stronie tekst, po prawej felieton o tej piosence, taki rodzaj «podtekstu», historia powstania lub jakieś refleksje...”. Pani patrzy na mnie i czuję, co zaraz powie, że czeka na swoje ulubione przeboje, że będzie mogła teraz zaśpiewać to, co ma w głowie albo w sercu, ale przecież zna się na ogół pierwszą linijkę refrenu... Ale ona tego nie mówi. Pochyla się nade mną i słyszę: „O, to będzie co czytać”.

I tego się trzymajmy.

Bridge

Czasami w piosence pojawia się taka część, która nie jest ani zwrotką, ani refrenem, nazywamy to między sobą angielskim słowem *bridge*, czyli most. Na przykład w piosence *Czas nas uczy pogody* to jest ta część zaczynająca się od słów: „Ilu ludzi czas wyleczył z ran”. W tym bridge’u wyrażamy coś, co dopełnia tekst zwrotki czy refrenu – dopełnia, równoważy, pointuje. Dlatego w tym miejscu chciałbym uzupełnić to, co napisałem powyżej. Drodzy Czytelnicy, chciałbym się przyznać do rzeczy wręcz intymnej. Kiedy zasypiam, nadlatują nade mnie moje piosenki, te, które są mało znane albo zupełnie nieznane, i pytają: „Dlaczego nam się nie udało? Czy jesteśmy gorsze od tych, które zrobiły karierę?”. Wtedy odpowiadam: „Ależ nie, jesteście piękne, kocham was tak samo jak tamte”.

I dlatego że wszystkie moje piosenki traktuję tak samo, postanowiłem, że w tej książce żadnej nie wyróżnię. Nie będzie tu żadnych podrozdziałów: „Największe przeboje”, „Kołysanki”, „Piosenki kolędowe”, „Tłumaczenia muzyczne”, „Piosenki filmowe i teatralne”, „Piosenki dla dzieci”... W tej sytuacji nawet ułożenie kolejności piosenek było ponad moje siły, bo nie chciałem, żeby ta była pierwsza, a ta ostatnia. Poprosiłem więc o to redaktora prowadzącego wydawnictwa Marginesy pana Adama Pluszkę. Teraz moje piosenki będą nadlatywać nad pana Adama, kiedy będzie zasypiał. Ale poradzi sobie, bo jest poetą, a poeci potrafią rozmawiać z piosenkami.

Czas nas uczy pogody

Widziałam wiatr o siwych włosach,
Roznosił spokój wśród pól.
W ciepłe babie lato kości grzał.
A innym razem lasy kosił,
Spadał ostrzem z gór.
Młody był, Bogiem był i gnał,
Wolny tak.

Wiele dni, wiele lat czas nas uczy pogody,
Zapłacze drogi, pomyli prawdy, nim zboże oddzieli od trawy.
Bronisz się, siejesz wiatr, myślisz – jestem tak młody.
Czas nas uczy pogody, tak od lat, tak od lat.

Ilu ludzi czas wyleczył z ran,
Zamienił w spokój burzę krwi?
Może kiedyś nam, pod jesień tak,
Też czoła wypogodzi i wygładzi brwi?

Widziałam dni w muzeach sennych,
O wnętrzach zimnych jak mrok.
Starsi ludzie w rogach wielkich sal.
Księgi pięknych myśli pełne
Pokrył gruby kurz.
Herbaty smak, kapci miękkich szum,
Spokój serc.

Wiele dni, wiele lat czas nas uczy pogody,
Zapłacze drogi, pomyli prawdy, nim zboże oddzieli od trawy.
Bronisz się, siejesz wiatr, myślisz – jestem tak młody.
Czas nas uczy pogody, tak od lat, tak od lat.

Czas nas uczy pogody

MUZYKA Krzesimir Dębski

PIERWSZE WYKONANIA Grażyna Łobaszewska, 1980; Stanisław Soyka, 1982

COVERY Ewa Bem, Anna Jurkiewicz, Kayah, Joanna Kulig, Dorota Osieńska, Natalia Sikora, Kora, Marcin Januszkiewicz, Krzysztof Kwiatkowski, Ryszard Rynkowski, Marcin Sójka, Michał Szpak, Grzegorz Skawiński, Olga Szomańska

Jeżeli piosenki są mostami pomiędzy autorem a ludźmi, którzy ich słuchają, to ta piosenka jest tak potężna jak słynny most w San Francisco – Oakland Bay Bridge, który, wybudowany w 1936 roku, miał dwanaście pasów ruchu, chociaż ludzie pukali się w głowę i pytali: „Po co?”. Jego projektantem był Rudolf Modrzejewski, syn słynnej aktorki Heleny Modrzejewskiej. Kiedy jechałem nim na początku lat dwutysięcznych, podziwiałem śmiałość konstrukcji, a mój cicerone Krzysztof Kasprzyk z dumą mówił, że Polak wybudował najnowocześniejszy wtedy most na świecie.

Piosenka jak piosenka, nie chodzi w niej o wielkość i nowoczesność. Tym, co ją łączy z tym mostem, jest komunikacja. *Czas nas uczy pogody* ma niezwykłą komunikację z ludźmi. Nie zliczę osobistych wyznań osób, które twierdziły, że ta piosenka pomogła im w życiu. Pamiętam panią, która powiedziała mi po koncercie: „Kiedy wieźli mnie na izbę porodową, a byłam bardzo trudnym przypadkiem, usłyszałam w radiu *Czas nas uczy pogody* i wiedziałam, że wszystko się dobrze skończy”. Ludzie mówią o tym, jak piosenka pomogła im wyjść z depresji, jak łagodziła rany po nieudanej miłości.

Mnie ta piosenka skomunikowała z moim ówczesnym guru, którym był Jonasz Kofta. Było Opole 1980, Grażyna Łobaszewska zaśpiewała w konkursie Premier *Czas nas uczy pogody*. Zaśpiewała pięknie i przejmująco, ale jury w ogóle jej nie zauważyło, piosenkę przepadła. I taki obrazek: jest czwarta rano, w restauracji festiwalowej Hotelu Opole młody autor ze swoją gwiazdą topią żal w tym, co sobie Państwo wyobrażacie. I wtedy przychodzi Jonasz Kofta, zaprasza mnie do baru, stawia dwie piędziesiątki i mówi: „Wiem, że ci przykro, ale zapamiętaj, ta piosenka zostanie!”. I została.

Alfabetyczny spis utworów

A ciebie lubię, ot tak	10	Cienie	320
Abramek złodziejasek / <i>Avreml der Marvikher</i>	38	Con Amore	136
Alpiniści	80	Czas	50
Autostradą do słońca / <i>Fantasy</i>	82	Czas katedr / <i>Le Temps des cathédrales</i>	34
Awinion	28	Czas nas uczy pogody	12
Ballada o Szmuliku	138	Czas nas zmienia	274
Bardzo cicha noc	168	Czas nie istnieje	118
Baw mnie	18	Czemu nie tańczę na ulicach?	126
Bądź mi zdrów, Krakowie / <i>Blayb gezunt mir, Kroke</i>	64	Czerwony Kapturek i już!	148
Bądź pozdrowiony, mój świecie	198	Człowiek nie jest sam	294
Belle	192	Czy znasz ten kraj? / <i>Kennst du das Land?</i>	22
Bez miłości	48	Dary losu	84
Bez spinki	78	Diaamentowy kolczyk	68
Białanie	128	Dłonie	264
Black and White	92	Dotyk	262
Blues na rogu Foksal	70	Drzewka Kazimierza	232
Błogosławiony jest każdy dźwięk	184	Dumka na dwa serca	146
Bocca di rosa	62	Dusze kobiet	224
Boję się słów	56	Dwie dusze	322
Bożek gorzelny	160	Dziewczyna w czerwonym berecie	90
Bratnie niebo. Modlitwa dla Ukrainy	170	Dziewczyny lubią brąz	40
By	214	Dzięki za dźwięki	142
Caruso	208	Dziękuję, nie tańczę	94
Cała Polska czyta dzieciom	46	Dziś nadzieja rodzi się	314
Całkiem spokojnie wypiję trzecią kawę Za szybą	236	Epistolarna miłość	186
C'est la vie – Paryż z pocztówki	20	Europo, witaj nam	52
Chodź na kawę, Warszawo	144	Gdy jedna łąza	318
Chwytaj dzień	288	Gdy wybierać jeszcze mogłem	284
		Gdyby dzieci malowały flagi	266
		Gdzie tak biegniecie, bracia?	72

Gdzie ty byłeś, jak pieniądze były? / <i>Wu bistu geven</i>	82	Mamo, brak mi słów	330
Gołębi song	106	Marcel	248
Hej, ludzie, idą święta!	166	Martwe liście / <i>Les Feuilles mortes</i>	100
Hej, Man!	108	Medycyna jest sztuką	392
Historia jednej miłości / <i>Historia de un amor</i>	140	Memento Moritz	376
I przyjdzie wytrzeźwieć z wielkich miłości	24	Mesjasz XXI	276
I tak to wszystko trwa	120	Miasteczko Belz / <i>Mayn shteytele Belz</i>	268
Imię trawy	258	Miłość jest stworzona, żeby trwać / <i>Love is Here to Stay</i>	194
Inny nie będę	74	Moje Mazowsze	366
Intymnie	372	Mrok	260
Ja będę tobą, ty mną	290	Myszka widziała ostatnia	298
Ja jestem Corleone / <i>L'italiano</i>	54	Mój kraj	154
Jabłoń	16	Mój los	162
Jak natchnieni	180	Na samym dnie	240
Jaka róża, taki cierń	96	Nasz Modigliani	250
Jawa	286	Nauczamy nadziei – Hymn Akademii WSB	130
Jest błękit	216	Nie budźcie marzeń ze snu	220
Jestem Pola Negri	188	Nie mijaj, życie me	368
Jestem kobietą	42	Nie zamykajcie się od środka	336
Kobieta to jest sekret	200	Niebo to my	306
Kocham się w życiu	292	Niebuszko	358
Kochany Panie Mikołaju	122	Niedocieszeni	26
Kolęda na ten czas	206	Niekochane	374
Kolęda rozsianych po świecie	246	Nieposkromiona życia samba	380
Kolęda samotnych	252	Nikt nie będzie za ciebie żył	332
Kołysanka anestezjologiczna	150	Obiecanki cacanki	316
Kołysanka oddychanka	152	Ocal w nas ludzi	394
Konie na nieboskłonie	234	Oda do radości / <i>An die Freude</i>	222
Koziołek Matołek	218	Odchodzić męska rzecz	346
Kto sieje wiatr	296	Odchodzę w deszczu	328
Ktoś ukradł księżyc	204	Odnawiam dusze	300
La bohème	190	Pa... aa... aa... Te kartki były kiedyś białe	308
Laleczka z saskiej porcelany	384	Pada śnieg	58
Liczba pi	98	Pal / <i>L'estaca</i>	270
Listopady liści	388	Pamięć / <i>Memory</i>	44
Lubię zimowe ptaki	202	Pastorałka łemkowska	242
Ludzie niepowszedni	272	Pilnuj oczu	156
Ludzie żyją tak jak dawniej	304	Piosenka o zmianie / <i>Wierszina</i>	14
Łaska jest bezcenna	312	Piosenko, leć!	210
Łatwopalni	104	Podróżni bez biletu Mamy czas	398
Main Jidisze Mame	164	Pokolenie	66
Mały Elf	76	Pokonamy fale	408

Ponad wszystko, mimo wszystko	172	Wszystkie dzieci nasze są	176
Porcelanowa pościel	310	Wszystko już było prócz nas	370
Przeglądam się w lustrze	278	Wszystko ma swój czas	410
Przemija uroda w nas	196	Wypijmy za błędy	134
Przybywa czasu w nas	404	Wznies serce nad zło	230
Przyszli o zmroku	334	Za czasem czas / <i>Avec le temps</i>	86
Rozmowa przy ściemnionych światłach	110	Za młodzi, za starzy	326
Rozwijając Rilkego	338	Za tych, co kochają nas	114
Rysopis na wszelki wypadek	354	Zakazany owoc	36
S'brent! Undzer sztetl brent!	112	Zamień się ze mną na marzenia	412
Sen znaleziony w lesie	400	Zgaś papierosa	390
Słownikowa samba	102	Zima lubi dzieci	32
Smutek lubi mnie	226	Zło	342
Spadł śnieg	254	Zmysły precz	116
Spokojniejszy o kolejny dzień	302	Zwierzenia Ryśka, czyli jedzie pociąg	88
Spotkajmy się w rozmowie	350	Życie jest nowelą	416
Stan pogody	386	Życie nie jest rodzaju nijakiego	124
Sweet, sweet Tulipan	158	Życie to dymiąca jabłoń	238
Śląska kolęda	382	Życzenie na dziś	30
Śmieć się ze swych lat / <i>Neuč slunce hřát</i>	60	Żyj dla fantazji	282
Śpiewka 1920	244		
Świat jest hojny	212		
Święta z bajki	174		
Święto	340		
Tatry strome jak krzyż	344		
Tańcz, choćby płonął świat	414		
Ten sam klucz	348		
Tkanina	280		
To Atlanta	178		
To moja magia	132		
To nie ja	256		
To się nie sprzedaje, pani Geppert To się nie sprzedaje, panie Cygan	352		
Uczymy się żyć	402		
Underground	228		
Urodziny	362		
Varsovie	324		
W czerwieni wieczoru / <i>Im Abendrot</i>	356		
W tych miasteczkach już nie ma nas	360		
Wakacyjne fotografie	406		
Walc na płatkach róży	364		
Wędrowanie	396		
Widzisz, Marto	378		